

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću
mjesečno K 1.25, godišnje K 15.—. Za INOZEMSTVO K 23.—.
Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi u utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 81. — Čekovni račun 71.049

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNIČTVO
na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug)
Izdavatelj i odgovorni urednik **Dr. MARKO JURISLAV DOMINIS.**

OGLASI PO CIENIKU.

God. X.

ŠIBENIK, četvrtak 5. ožujka 1914.

Broj 911

Jedno biskupsko pismo.

Gosp. biskup Pappafava češće se obraća „ljubljenom svećenstvu grada i biskupije“ sa svojim pastirskim pismima, u kojima ne uči on toliko svoje podređene na ljubav i lomljenje evangeoske istine puku, koliko ih potiče na „bojeve, što ih Bog hoće“.

Koji su to bojevi, što ih Bog hoće, on baš izričito ne spominje, nego ipak daje se iz pisma i to opredijeliti.

On vidi sve u našem narodu izkvareno, a to, jer se od političkih liberalnih stranaka zahtjeva: „podpuna sloboda djelovanja u području politike i socijalnih prilika“, jer da se tako „dijeli katolika od gradjanina, vjeru od domovine, moral od politike“ i „hoće se svim silam oboriti „Boga, vjeru, ženidbu, obitelj, školu, individualnu slobodu“.

Dakle gosp. biskup zahtjeva da se popovi dadu u boj, da sve to spriječe, da spriječe liberalizam, koji da ima izvor u sedam smrtnih grijeha, tom zastavom liberalizma. Poziva ih za to na navalu, ofensivu, na oružje, na podizanje novina, na rad politički

Treba veli ustati „sa otvorenom obranom vjerskih istina, crkve i Pape“.

„Biedan je hrvatski narod, veli biskup, ugrožen je, jer „hrvatska štampa u obće kvari duše i potiče na odpor“. I to odpor „proti Bogoštovlju, proti Crkvi, proti Papi i svećenstvu“.

On za to zove hrvatske listove „zločincima od zanata“, koji mješto da budu obuzdani i kažnjeni cvatu i tjeraju slobodno svoj posao pod okriljem konstitucionalnih slobodina“.

„Rak-rana nahodi se — piše biskup — u bezbožnoj, nemoralnoj, pornografskoj štampi, koja vlada u našim društvima, u našim institucijama, u sijelima i u mnogim obiteljima“.

Biskup poziva liberalce da se „približe svećenicima i bit će im bolje“.

Ovako govori u suštini to biskupsko pismo, koje je jedna novina nazvala „bogoduhim“, premda nije izniela uzroke zašto bi to bilo.

Mi smo pak iznieli što biskup piše o hrvatskoj štampi i hrvatskim novinarima da se vidi kako pretjerava i kako bez obzira vriedja. Da pretjerava to se zna kad hrvatska štampa nije nego jedna od najbezazlenijih na svijetu. A da bez razloga vriedja novinare, zna se po tomu što ogromna većina radi iz osvjedočenja i velikom požitvovnošću.

Da je biskup htio mogao je iznieti veliku istinu, a ta je da se zadnjih godina nagomilalo novina uprav klerikalnih, koje sa svojim izpadima, vriedjanjem, osobnostima i zuči denuncije i klevele i te kako izazivaju osjećaj, da ih ne vodi želja obrane vjere i svećenstva, nego nešto posve drugoga, što je, po evanđelju, uprav odurno za kršćanina.

Takove novine podiže i podpomaže svojim doprinosom i gosp. biskup, pa se i on svojim doprinosom ubraja u one novinare, koje on zove zločincima od zanata.

U ostalom gdje je u našem narodu sve ono što biskup ističe? Gdje je bezbožstvo? gdje pornografija, koja vlada u našim društvima?

Mi bi dali jedan savjet gosp. biskupu, a taj je da ne piše premnogo, a kad piše da potiče svećenike na rad evangeoski i ljubav, a ne na onakovu borbu, kakova se od njeko doba uvadja po našim zemljama.

U evanđelju je, da je dobri pastir ostavljao i devedeset devet svojih ovaca da nadje jednu izgublenu a nigdje nema da je od sebe odalečio iz mržnje i radi političkih razloga većinu svoga stada. Pripoviedao je mir, ljubav, stvari o voga svijeta ostavljao je jer da nije kraljevstvo ovoga svijeta njegovog.

Znali gosp. biskup za značenje rieči „caritas“?

„Caritas“ je krepost kršćanska, koju bi on trebao učiniti svoje podčinjene da njom osvojuju duše, a ne da ih odbijaju nametljivošću i širenjem mržnje.

A da svećenici, od kad ih biskupi na to nagone, znadu mrziti vidilo se i vidi se, pa to i puk zna, pak bi trebalo da se nutrinja učitelja vjere promjeni, a to je zvanje biskupa. Nije zvanje biskupa namećati se vodećima u politici, osobito ne u našem narodu, koji je razdijeljen u tri vjere i koji se ima odhrvati uprav navali onog sustava, koji biskupe namejšta.

Pravi biskup kad nesmieje kako bi morao, barem se ne bavi politikom, a još manje se nameće, jer zna da prelazi tako na tlo, koje nije vjersko, a može vjeri u očima vjernika škoditi Tu prestajemo, da nam se ne reče da hoćemo biskupa u stvarima vjere učiniti.

Biskupsko pismo gosp. Pappafave nije takovo da bi moglo uvjeriti ob onomu što on preporuča. Puno je naduveno. Vriedja i uči pisce napokon stilistiku, a griješka ima na pretek. Ne odlikuje se ni formom, ni sadržajem niti ondje gdje bi moglo: iz celog pisma viri samo praznina

i njeke šum, koji nije po ničemu vjerski, evangeoski, a ni apoštolski po Pavlu ili Petru.

Biskupsko pismo vrvi citatima, da tako dokaže učenost, a barem bi citati koje jedan biskup u svom pastirskom pismu navadja imali odgovarati, navlastito ako se jedna poganska rečenica hoće da proglaši proročanstvom.

Biskup Pappafavu meće u usta Lavu XIII njeke stihove, koje da su proročki stihovi Virgilovi.

Pa dobro ti stihovi su Horacijevi i barem Horacij nije bio prorok, a žalostno je da jedan biskup nezna, kako je Lav XIII veoma rado čitao Horacija i tako se njegovim stihovima prilagodio, da je prozvan Horatius christianitatis.

I kad smo na Lava XIII nemožemo, a da ne spomenemo, kako je taj papa radio za jedinstvo crkava: katoličke i pravoslavne.

Strossmajer je radio oko istoga i radilo je i radi i drugih biskupa. Biskup Ucellini je svoje djake učio da pravoslavlje treba štovati i baš iz ljubavi jedinstva crkve treba upotrebljavati u nazivu ne grčko-istočni, scizmatici itd. nego baš „pravoslavlje“.

Gosp. biskup Pappafava uči protivno: „Najveća pogibelj prijeti katolicizmu našega naroda poslje balkanskoga rata, jer da je . . . urede blagoslovio pop rišćanski“.

I odmah zatim dodaje da će nas, koji sijemo ljubav zapasti verige, ponor, parabolični gavran, koji će nam neprestance kljocati jetru veoma jadru“

Tu se vidi ljubav evangeoska i ljubav prema jedinstvu crkve

Da bi pak našoj vjeri prietila usljed balkanskoga rata pogibelj to je takovo strašilo da ga vidi valjda sam gosp. biskup.

I još jednu, Gosp. biskup koji se još nije nikada podigao protiv tomu što je on podržen državnoj vlasti, koja ga namjestila, uzdrži i plaća, rogorori kao protiv odmetnicima i svetogrdnicima protiv svima onima, koji bi želili da kler bude narodan dakle podržen narodu.

On pušta da slobodno kler bude podržen državi, sustavu i to nije svetogrdje, ni odmetničko

U ostalom ovo što govori biskup o odmetništvu, govori samo u hrvatskom izdanju toga svoga pisma, u talijanskom toga nema, jer talijanski svećenik i ter kako da je narodan Samo mi Hrvati toga nesmijemo imati.

U talijanskom izdanju odpala je i domovina i narod hrvatski

Naravno. I za to bi bilo najbolje kad bi se biskup držao umjerenosti, ljubavi, evangeoske nauke i mira, a što na njega ne spada ili što ne shvaća bilo bi, radi crkve i vjere, dobro da pusti puku, vlasti i onima koji su nezavisni od državnih zapovjedni, onima koje državna vlast niti imenuje, niti postavlja, niti plaća.

CRNA SLIKA.

Dr. Mile Starčević trebao je čitav jedan dan, odnosno čitavu jednu saborsku sjednicu, da prikaže političke događaje, u kojima je stranka prava sudjelovala u našoj novijoj političkoj poviesti. Uzeo je sebi za zadaću, da ocrtu političko djelovanje pok. dr. Josipa Franka. Čitav prikaz je crno naliče lista, koji je na prednoj strani nosio pravaški cimer, državopravni radikalizam, borbu za ujedinjenje naroda itd. Tude je prikazano rovanjenje dr. Franka proti pok. Starčeviću, kojeg je htio izolirati, a kojeg je na koncu obnovio u meke duške sa pompoznom gradnjom Starčevićevog doma. Spletke su tu, koje su se plele iz Beča i Pešte preko Zagreba i Sarajeva. Napokon je Starčević prikazao najtužniju sliku političke rabote frankovluka za vrijeme emancipacione politike novoga kursa. Tu je humbog, koji se tjerao s aneksijom Bosne i Hercegovine, legionaska era, prijašnja veleizdajnička kampanja Arguseva, u kratko pripremanje svega onoga, što je svršilo u veleizdajničkom procesu u Zagrebu i u Beču, s kojim je procesom zadan frankovštini smrtni udarac. Biskupskim biskupom je inkarnacija frankovačkog pravaštva, koje je radilo onako, kako su u Beču i Pešti potezali za vrbce. Crna slika političke korupcije, koja je zavaravala narod najradikalnijim frazama i programom, poticala instinkte bra-toubilačke borbe izmedju Hrvata i Srba, klevetala i potezala po blatu sve one ljude, koji nisu htjeli da uzmaknu pred ciljevima bečke i peštanske politike, te koja je napokon ljudima izloženim u prvim redovima narodne borbe udarala nožem u ledja po višim željama, da ih onemoguću, eto ova crna slika izlazi iz prikaza dr. Starčevića.

Dr. Starčević, koji je sam bio dio i motrilac tih raznih makinacija, te koji se kasnije s jednim djelom pravaških elemenata odielio od frankovštine, koja je si-

monimna sa političkom korupcijom, potvrđuje time ispravnost svega onoga, što je sa naše strane bilo izneseno o frankovštini, proti kojoj smo vodili sustavnu borbu, kao najjačem nutarnjem neprijatelju, oklopljenom državopravnim radikalizmom, neprijatelju, koji je najrazličitijim sredstvima pobijao emancipacionu politiku naroda i kojeg su imali u svojim rukama čas razni Aehrenthali i Wekerli, čas opet Standleri, Rauchi i slični. Politička frankovština imade najveću krivnju u tome, što je bila neuspješna jedinstvena narodna borba naprama presizanjima s onu stranu Drave. Ona je probijala narodne redove, bies jednog diela naroda okrenula protiv onih, koji su preglu da se već jednom uputi narodna politika iz međusobnog domačeg gloženja na konsolidaciju narodnih sila za provadjanje velikih narodnih zadataka, od kojih je bio glavni, da se Hrvatskoj izvojski promjena ovog stanja, koje ju drži u financijskoj i političkoj uzapćenosti. Ako se sada nakon tolikih pregnuća i žrtava nalaze narodni redovi razdrobljeni, ako je u Banovini učinjena po narodnim strankama takova kapitulacija, kakove ne pamt naša nagodbena politička poviest, politička frankovština nosi za to svoju veliku odgovornost, pa je gotovo smiešno, kada razbiveni ostatci Frankove garde danas radikaliziraju bilo prema Pešti i Beču, bilo prema dolje. Politička prošlost uzela im je za to moralno pravo.

Ali svakome će se nadjeti pitanje, kako je bilo moguće, da Frankova rabota ovako uspieva i to tako dugo uspieva. Mnogo puta smo tu stvar iznieli i upisali je na rabošt onima, koji svojim poštenjem i imenom, a političkom kratkovidnošću dadoše pred narodom sankciju političkoj korupciji. Takovih imade i stranka prava kao i sada hrvatsko-srpska vojska.

Iz ove političke korupcije prešao je dr. Starčević u aferu zadruge „Balkan“, koja je najizrazitiji rezultat socialne korupcije. Poput epidemičke bolesti zahvatila je čitavo društvo ogavna novčana špekulacija na račun života bližnjega. Na žalost je ta korupcija bila importirana i na Primorje i širila se silnom snagom po čitavoj zemlji. Što se počinjalo, kako se radilo radi novca, kako su bile uzbibane najtamnije strane čovječje u mahnitij želji za imetkom i obogaćenjem, to valjda ne bi bilo kadro da opiše ni majstorsko pero Zolino. Sudbeni spisi ostat će crni dokument socialnih savremenih odnošaja Hrvatske, dokument dostojan ovih drugih dokumenata političke korupcije i političkog

PODLISTAK

Književni natječaji „Matice Hrvatske“.

Uprava „Matice Hrvatske“ raspisuje sljedeće književne natječaje:

I.

Iz zaklade grofa Ivana Nep. Draškovića raspisuje se za god. 1914. nagrada od 2000 (dvije tisuće) kruna za „najbolji pučki spis“, koji prema oporučnoj želji zakladateljice „unapredjuje duševnu i materijalnu naobrazbu“ hrvatskoga naroda. Prema odredbi zakladateljice ima se kod prosudjivanja djela paziti osobito na to: „da prednost dobije onaj spis, kojemu se prizna, da će najbolje doprinijeti pravoj pouci naroda u praktičnim stvarima, te time i unapredjenju njegovoga duševnoga i materijalnoga blagostanja. Kod podjeljivanja nagrade ne treba gledati samo na apsolutnu vrsnoću rukopisa, nego se nagrada može dosuditi i onome djetu, koje s obzirom na stanje domaće književnosti zaprema u njoj odlično mjesto, te ju je vrsno podići. Originalna djela dobivaju cijelu nagradu, ako iznose najmanje petnaest tiskanih araka; iznose li manje, nagraduju se razmjerno. Prijevodi istoga opsega dobivaju polovicu nagrade.

III.

1. Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Adolfa Vebera Tkalčevića raspisuje se za god. 1914. (četnaestu) nagrada od 900 (devet stotina) kruna „za najbolje narodu korisnu djelo“.

Natječaj za ovu nagradu traje do 31. prosinca 1914.

2. Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Aleksandra pl. Vučića raspisuje se natječaj za nagradu u iznosu od 2000 (dvije tisuće) kruna „za najbolje djelo, što se bavi hrvatskom povijesti (po primjeru Smičiklasove „Hrvatske povijesti“ i Lopašičeve „Povijesti grada Karlovca“), ili najbolji historijski roman ili pripovijest iz hrvatske prošlosti“ (po primjeru Šenoinih romana: „Zlatarevo zlato“, „Diogenes“ itd.), ili najbolji igrokaz, predstavljajući historijski događaj iz hrvatske prošlosti. Ova se nagrada može razdijeliti i na dva jednako vrsna djela.

Natječaj za ovu nagradu traje do 31. prosinca 1916. (šestnaeste).

3. Iz imovine „M. H.“ pod imenom naklade Dragana baruna Vranyczany-Dobrinovića u Karlovcu raspisuje se natječaj za nagradu u iznosu od 700 (sedam stotina) kruna za najbolje izvorno djelo književno bez razlike književne vrste.

Natječaj za ovu nagradu traje do 31. prosinca 1916. (šestnaeste).

4. Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Antuna Kogla raspisuje se natječaj za nagradu od 1000 (tisuću) kruna za najbolje djelo lječničke struke, ili ako se nijedno vrijedno djelo te struke ne bi natjecalo, za najbolje književno djelo bez razlike vrsti.

Natječaj za ovu nagradu traje do 31. prosinca 1914. (četnaeste).

Za ove se nagrade mogu natjecati ili štampana djela izdana za vrijeme, dok traje ovaj natječaj ili rukopisi; ako se natječe rukopis, „M. H.“ si pridržaje pravo, da ga sama izda; ne odluču li ga izdati, isplatit će se autoru nagrada tek onda, kad preda odboru „M. H.“ jedan primjerak tiskanoga djela.

IV.

1. Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Franje Pevaljeka raspisuje se natječaj za nagradu u iznosu od 300 (tri stotine) kruna.

Natječaj za ovu nagradu traje do 81. prosinca 1914.

2. Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Ivana Zovke raspisuje se natječaj za nagradu u iznosu od 300 (tri stotine) kruna.

Natječaj za ovu nagradu traje do 31. prosinca 1915. (petnaest)

Za ove dvije nagrade mogu se natjecati hrvatski pisci djelima makar koje književne vrste, i to ili štampanim djelom, gdje-god ono izišlo, ako je izdano za vrijeme, dok traje ovaj natječaj, ili rukopisom; za rukopisna djela isplatit će se nagrada, kad autor preda odboru „M. H.“ jedan štampani primjerak.

V.

Iz zaklade Stjepana pl. Miletića raspisuje se ovim natječaj za nagradu u iznosu od K 500 (pet stotina) za „najbolje izvorno djelo kazališne struke (kao povijest kazališta, glumačke umjetnosti, estetska i kritička razmatranja o kazalištu“).

Natječaj za ovu nagradu traje od 31. prosinca 1915. (petnaeste). Nagradjeno djelo ne mora izići nakladom „Matice Hrvatske“.

VI.

Iz imovine „M. H.“ pod imenom zaklade Julija Bubanovića raspisuje se za godinu 1914. natječaj za izdanje izvornoga ili prevedenoga djela, koje se bavi hrvatskim ili uopće slavenskim životom.

Natjecati se mogu samo rukopisi. Djelo prihvaćeno za izdanje postaje vlasništvo „M. H.“, te ga je ona dužna i vlasna prvi put izdati medju svojim izdanjima, a

zavaravanja naroda. Ta epidemija nije zahvatila samog nižeg čovjeka, u kojega se instinkti ne mogu tako ukrotiti intelektom, nego 90% inteligencije, odvjetnika, narodnih zastupnika, svećenika, trgovaca, činovnika javnih i privatnih, da dospije ča u više Diäten-klase.

Skupimo sve u jedno: s jedne strane politička korupcija, užasna svjedočba po političku zrelost u veleizdajničkim procesima, s druge strane birokratski Zagreb, bez svog jakog srednjeg staleža (trgovine), sa najoduševljenijim pristašama frankovštine i „balkanizma“, o čem daju crne dokumente spisi zagrebačkog sudbenog stola, to je eto ambijent, koji je imao suzdržati borbu za narodnu emancipaciju. Taj ambijent progutao je i iskvario dosada svaki pokret, koji je došao, da ga očisti: u njem je našlo smrt naprednjaštvo i antiklerikalizam, u njem je snažna ideja narodnoga jedinstva zaboljena za službu sustavu, kao što je prije po Franku zaboljeno starčevićanstvo, te je završilo u službi sistemu i bilo izrabljivano za sijanje razdora između Hrvata i Srba. U tom ambijentu dovršila je i hrvatsko-srpska koalicija svoj politički kurs u kolotečini sistema, servilizmu prema gore i odricanju svakog šireg i jačeg narodno-političkog djelovanja.

To je Zagreb, to je Banovina, koja je ovim svojim stanjem i ovom kapitulacijom odbila od sebe i napolnila zlovoljom i malodušjem narodne redove izvan Banovine, disorientirala političke krugove i uzela Hrvatskoj karakter exponirane točke u borbi čitavoga naroda. Položaj Hrvatske cinički se uspoređuje s položajem Dalmacije, oportunistam, koji znači kapitulaciju, uspoređuje s oportunizmom, koji je ipak nešto Dalmaciji znao donieti, padanje politike oko „Srbobrana“ u politiku bivšeg Khuenovog srbskog kluba opravdava se s najvećom ravnodušnošću bez obzira na to, što je baš ona politika bila dala snage ekskluzivizmu i frankovštini itd.

Starčevićanstvo se danas pere od onih političkih pogrešaka. To je dobro. Ali to još ne daje pravo mišljenju, da je ono danas kraj sve volje dobre emancipirano od raznih upliva. Šustersičev upliv iznio je Drinković, te dokazao, da je u vrijeme komesarijata Šustersić izveo s pravašima onu operaciju, koju je Frank činio u vrijeme Khuenovo i Rauchovo. Paralizirao je odpor i svaku veću akciju. Upliv klerikalnih i konzervativnih elemenata je prejak, a da bi se moglo govoriti o emancipaciji.

Svjež vjetar u ovu trulu atmosferu koju je Starčević dozivao u saboru, može donieti jedino omladina, koja će sigurno biti kadra da okupi i one mlađe elemente koji su se nezadovoljni povukli, zgnjušani nad onim, u što se izrodilo s toliko muke i dobre volje započeto narodno djelo.

Degeneracija.

Bude li ikad kogod preuzeo tu zadaću, da objektivno i kritički napiše povijest stranke prava, i da označi njemu evoluciju do danas, a eventualno i dalje, neće moći naći zgodnijega naslova i zgodnije oznake nego što je naš naslov: degeneracija.

Još za života Staroga, ta je degeneracija započela: ulazom Dr. Franka u stranku, počimlje skretanje sa programnog puta i uvlačenje drugih pokvarenih eleme-

ntu autora djela povisuje se honorar za 50%, prema običnim honorarima „M. H.“

Natjecanje traje do 31. prosinca 1914. O svim tim natjecanjima odlučuje književno-umjetnički odbor „M. H.“

VII.

Prema zaključku zajedničkoga odbora „M. H.“ uvrštena je u proračun za g. 1914. svota od K 1000 (tisuću), koja se ima upotrijebiti za stipendije u svrhu književnoga studija.

Ovim se raspisuje natječaj za te stipendije. Natjecati se mogu samo zastupnici lijepe knjige. Tko želi polučiti stipendiju, treba se obratiti pismenom molbom na odbor „M. H.“ najkasnije do 15. ožujka o. g. označivši u molbi svrhu studija, mjesto i vrijeme boravka.

„M. H.“ pridržaje sebi pravo, da cijelu svotu odredjenu za književne stipendije podijeli jednomo molitelju ili da je razdjeli među više njih.

Tko polučiti stipendiju, ima se obvezati, da će o svom studiju izvijestiti odbor „M. H.“

U Zagrebu, koncem siječnja 1914.
Krsto Pavletić, Dr. A. Bazala
potpredsjednik tajnik.

nata u stranku. Dr. Vladinih Frank je pokušao u hrv. saboru za zabašuri debatu o svom ocu pozivanjem na pijetet prema mrtvima. Ali zaludu. Dr. Frank je još i danas previše živ, previše je od njega ostalo u Hrvatskoj a osobito u Dr. Vladimiru, Dr. Horvatu i drugovima, da bi Hrvatska mogla zaboravom preći preko svega što joj je skrivio; tim više što se njegov rad nastavlja. Naprotiv Hrvatska mora s njime obračunati. Dr. Mile Starčević je zato veoma dobro učinio što je u saboru jasno i otvoreno nastojao da očrta pogubno djelovanje tog čovjeka, njegov zli duh, koji se još i danas Hrvatskom povlači, utjelovljen u njegovoj stranci, te da taj duh raskrinka i pokaže narodu u pravom svijetlu. Sjednice sabora prošle nedjelje bile su i odveć burne, škandali, u njima ocrnani i preveć sramotni i žalosni, a da bi mogli proći neopaženi. Dapače: baž zato što su takovi, mora da naša javnost bude na njih upozorena. Pa i zato: šta oni mnogo zasijecaju i u naš pokrajinski život i svojim sredstvom mogu da rastumače i osvijetle mnogi događaji i mnogu žalosnu tajnu našeg političkog života.

Dr. Starčević je vidi se bio pripravan da napadne. Došao je u sabornicu sa cijelim svežnjem spisa, pa mu je jedan citeli dan trebao, da očrta sve zlo koje je Dr. Josip Frank sa svojim drugovima unio, ne samo u stranku, nego i u čitav hrvatski narod.

Čitav prikaz je, crno naličije lista, koji je na prednoj strani nosio pravaški cimer, državnoopravni radikalizam borbu za ujedinjenje naroda i t. d., a unutarnji je značio rovarenje Franka proti pok. Starčeviću, trgovanje sa narodom i sa njegovom vjerom. Ocrtao je sve spletke koje su se plele iz Beča i Pešte preko Zagreba i Sarajeva. Napokon je Starčević prikazao najtužniju sliku političke rabote Frankovluka za vrijeme emancipacione politike novoga kursa. Tu je humbug, koji se tjerao s aneksijom Bosne i Hercegovine, legionaška era, prijašnja veleizdajnička kampanja Argusova, u kratko pripremanje svega onoga, što je svršilo u veleizdajničkom procesu u Zagrebu i u Beču, s kojim je procesom zadan frankovštini smrtni udarac. Rauchov režim bio je inkarnacija frankovačkog pravaštva, koje je radilo onako, kako su u Beču i Pešti potezali za vrpce. Crna slika političke korupcije, koja je zavarala narod najradikalnijim frazama i programom, poticala instinkte hrvatskoga naroda, koja je u Beču i Pešti klevetala i potezala po blatu sve one ljude, koji nisu htjeli da uzmaknu pred ciljevima bečke i peštanske politike, te koja je napokon ljudima izloženim u prvim redovima narodne borbe udarala nožem u leđa po višim željama, da ih onemogući. Ocrtao je još škandaloznu aferu „Balka ra“ u kojoj su ti isti frankovački vodje vodili glavnu riječ i na račun mrtvih i živih gullili pučke novce. U jednu riječ: dokazao je posve uspješno da je današnja frankovačka stranka ekstrat najgoreg i najpodlijeg što Hrvatska ima, i što je ikad imala, prava degeneracija i ne samo stranke, nego i ljudstva. I ta stranka se zove — čista hrv. zgrdnica prava! Ona se još danas naziva maticom pravaštva i čiste hrv. misli i politiku pok. Franka krsti širenjem hrv. nacionalizma!

Meramo priznati: ona je u degeneraciji dotjerala najdalje, ali ni njeni ogranci u Bosni i Dalmaciji nisu baš zaostali. Dosta je spomenuti da je u Bosni njen vodja Stadler i znati što ona sve radi u saboru i u narodu, da se vidi komu služi. A tek pisanje „Hrv. Dnevnika“, koje je doseglo svoj vrhunac u niskom denunciranju bosanskih Srba i poštenih Hrvata, i zlobnom uckanju protiv Srbije?

Mi u Dalmaciji istina nemamo sabora da se nadje jedan Starčević, koji da onako izbječe i iznese sve zlo koje se u Dalmaciji ugnjezdilo, ali su dosta bili i članci Dr. Drinkovića u „Hrv. Rieči“ da nam dadu pomirisati svu nečist koja se je odavno gomilala i još se gomila u krilu „najhrvatskije“ pod vodstvom uzornog Don Ive Prodana, a pod tučelom Bandla i Alfirevića. Ali i bez članaka vidi se sve. Škandali, koji se događaju danomice na Meču i u Šibeniku inspirirani su i vodjeni lih od pristaša te stranke prava, a zaštićeni od vlade. I stid je njihov tako nisko spao, da su posjeti njihovi na namjernoštvu, spletkarenja i podvale tako postale otvorene i jasne da već izazivaju sablazan. Pod firmom i imenom te stranke danas se u Dalmaciji provadaju najškandalozniji planovi bečke vlade, pod tom firmom produljuje se neustavno stanje, širi se austrijanština, klerikalizam, štreberstvo, kukavičluk i svako zlo. Stanka prava je

danas legitimni mandator Beča i Rima za Dalmaciju i u opće za slav. Jug.

I sad usporedite: Starčević — Šuš-

teršić, Kvaternik i — Alfirević, Polnegović — Horvat, David i — Dulibić i — surmirajte. Izlazi: Degeneracija!!

Prvi vladar autonomne Albanije, knez Vilim I.

Jz grada političkih iznenadjenja.

„Riečki Novi List“ donosi iz Šibenika ovaj dopis:

„Nama je čisto žao, što je Karneval tako brzo uginuo. Ne žalimo za njim za to, što nam je oduzeo zabavu i užitak, jer čini se, da su korizmom zaredale nove zabave kud i kamo zanimivije od pokladnih.

Pokošni Karneval razotkrio je toliko toga i mnoge naše ljude utvrdio u misli, da onaj proces purifikacije, obavljen u stranci naprednoj, isključenjem dra. Vice Iljadice, jest sasma na svom mjestu; pače bilo je od onih, u velikoj većini, kojima je prošli karneval pokazao, da se taj proces čišćenja morao obaviti davno prije, negdje u mjesecu kolovoza prošle godine.

U času konsolidovanja napredne stranke sa liberalnim krilom pravaške stranke vladala je takova jednodušnost i oduševljenje, da su se čak gospari u palači sv. Šimunu u Zadru znojili ledenim znojem. Razumjeli su, da pravac, koji je bio komandovan čak sa Dunava, ne će doći k cilju i da naručena kampanja protiv vodja iberalnog krila pravaške stranke ne će svoju raztornu rabotu okruniti uspjesima, koji bi odgovarali željicama zadarske i bečke gospode.

U času dakle takove konsolidacije je dan čovjek, valjda najveći jugoslaven, najčišći radikalac i nepomirljivi protivnik svega onoga, što zaudara duhom klerikalno-austrijanske politike, taj čovjek snovao je nešto, što se apsolutno ne slaže sa proživljenom njegovom prošlošću.

Razumije se, da je taj čovjek dr. Vice Iljadica, veliki naprednjak, veliki jugoslaven, kome je Masarik u naprednim idejama i idealima bio do čičaka, a kralj Petar do koljena.

Molimo najprije dra. Vicu Iljadicu da ne shvati ove naše uporedbe za kakovo ruganje ili ismijavanje, jer on to valjda ne će ni slutiti, kolikim je poštovanjem svuda i uvijek susretana bila ona njegova kremenita i nepomirljiva politička poza u pojimanju naših, recimo li slavenskih i jugoslavenskih odnošaja. Ne ćemo pak pretjerati ako rečemo da je dr. Vice Iljadica bio prosto inkarnacija dalmatinsko antiklerikalizma i ako su ovome podrežana krila, to se ima dobrim djelom pripisati njemu u zaslugu.

Pitanje je sada i to vrlo ozbiljno, zašto dr. Vice Iljadica nije nastavio na započetom putu, putu poštenja, slobode i istine?

On je dakle pisao dru. Smodlaku i dao mu već u prosincu prošle godine indirektno razumjeti, da on, dr. Vice Iljadica, nije u stranci zadovoljan. U dokaz toga navadja i nekad ostantativno iziće slučaja dra Tartaglie i umjetnika Meštovića, kao da bi onaj prvi onom potonjemu na svaki četvrtini metar prodatoj mu zemljišta u Splitu zaradio K 3.—. I još koješta, što apsolutno po zdravom shvaćanju ne spada niti ikako zasjeca u čisto politička pitanja.

šviljao novom konsolidacijom napredne sa liberalnim poštenim krilom pravaške stranke. I on, dr. Vice Iljadica, veliki liberalac, slavjanin, jugoslaven, antiklerikalac u čistom značenju te riječi, kazao je, da on ne razabire nikakove razlike između napredne stranke i liberalnog krila pravaške i da je sad uvjeren o čeličnosti Drinkovićeve karaktera i o poštenju Krstelja i da s njima treba napraviti jednu jaku falangu i uništiti klerikalnu neman, zaogrnutu u veliku trobojku, a koja da stoji u službi bečke vlade.

Ali u to ruka jednog pouzdanika dalmatinskog namjesništva puka na vrata dra. Vice Iljadice, a taj kucaj zvonio je opijelo njegovu naprednjaštvu.

Ali o tom u drugom članku.“

Skenderbeg Jure Kastriotić albanski knez 1443-1468.

Boj proti analfabetizmu.

ABC društvo sjedištem u Zagrebu žilavo radi proti ovom najpogibelnijom neprijatelju čovječanstva uopće, a našeg naroda napose. Ovih dana predalo je ovo društvo predstavku na Dalmatinsku Vladu, koju donasmo u cjelini kako slijedi:

Visoko c. i kr. namjesništvo!

Prozeti živom željom, da narodu pomognemo, osnovasmo prije osam godina naše ABC društvo u Zagrebu. Vidjeli smo, da narod naš u kulturnom pogledu zaostaje za drugim naprednijim narodima, stoga htjedosmo, da ga pridignemo. Vidjeli smo, da je naš narod u velikom broju nepismen. Pismenost je uvjet svake prosvjete i kulturnog pridizanja, pa se zato dadasmo svim silama na to, da to temeljno zlo u našem narodu njegovo prosvjetljenje. Naše je društvo uzelo sebi za zadaću pobijanje nepismenosti među Hrvatima u svim krajevima, gdje oni žive. Tu zadaću vršimo eto već osmu godinu sa uspjehom.

Ali naš rad i naša akcija uza sav trud ne bi onako uspijevala, kako je to željeti, kad ne bi i državna vlast sa svoje strane učinila sve što je moguće, da stane na put toj rak — rani hrvatskoga naroda — nepismenosti. Stoga se društvo naše obracalo peticijama na visoku kr. hrv. slav. dalm. zemaljsku vladu u Zagrebu, da učini sve, što joj je moguće, za pobijanje nepismenosti. Izašla je naredba od 5. ožujka 1912. br. 1134, kojom se uredjenjem t. zv. prisilnih analfabetskih tečajeva nastoji tomu zla doskočiti.

Naše djelovanje, kako već istakosmo, nije ograničeno samo na teritoriji kraljevine Hrvatske i Slavonije, ono obuhvaća sve one krajeve, gdje žive Hrvati, Stoga nijesmo propuštali nijedne prilike, a da ne stvorimo tečajeve za nepismene i u kraljevini Dalmaciji, gdje su prilike u tom pogledu jednako žalosne. U tu svrhu smo i osnovali nekoliko akademčkih klubova po raznim gradovima Dalmacije. Kako već istakosmo, naše nastojanje bit će okrunjeno potpunim uspjehom tek onda, ako i ovdje državna vlast učini sa svoje strane sve, što je moguće, da se pobije nepismenost. Stoga se uslobodjujemo obratiti se na visoki naslov

smjernom predstavkom,

kojom molimo, da bi visoki naslov izdao naredbu ili izredio zakonsku osnovu, kojoj bi bila svrha pobijanje nepismenosti. Podučeni iskustvom dopuštamo si smjerno primijetiti, da bi se kod toga osobita pažnja posvetila slijedećem:

Tečajevi za nepismenjake, koji su još školski obveznici, dakle nepismenjaci ispod 15. godine — imali bi se otvoriti svagdje ondje, gdje se ukaže potreba t. j. gdje se na poziv oblasti prijavi bar deset nepismenjaka. Tečajevi bi se imali držati u ono vrijeme, kada je to za dotični kraj najzgodnije. Oblasti bi imale voditi službeni popis svih nepismenjaka, dakle i onih iznad 15. god. U te tečajeve pri-

maju se i takovi nepismenjaci, koji su navršili doba školske obvezatnosti. Školski obvezanici dužni su se svakako pozivu oblasti odazvati i polaziti tečaj — osim ako im to zbog važnih razloga nije moguće. Nepismenjaci iznad 15. godina dužni su ako im je to ikako moguće, polaziti tečaj. Tečajeva u pravilu drže pučki učitelji, ostali učitelji i akademici. Za držanje ovakvih tečajeva ustanovljuje se nagrada, za koju molimo da bi se minimalno K 5. za svakog nepismenjaka, koji u tečaju nauči čitati i pisati tako, da se tim znanjem bude mogao trajno koristiti. Da li je nepismenjak naučio čitati i pisati, ustanovljuje se javnim ispitom, na komu sudjeluju također oblasni organi. O uspjesima tih tečajeva bi se imala izdavati službena saopćenja.

U živoj želji koristiti svojim iskustvom stvari, usmijeli smo se navesti nekoja principija, za koja držimo, da bi se na njih, kod izdavanja te naredbe, imalo uzeti obzira, ali ćemo jednako veselo pri-

miti i onakovu naredbu višokoga naslova, koja bi se eventualno temeljila na drugim principima, koji možda bolje odgovaraju značaju zemlje, samo ako imade svrhu, da slane na put na tom neizmiernom našem zlu — nepismenosti.

Naše društvo sa svoje strane obvezuje i izjavljuje spremnim, pošto je izdalo a be ce dorku za poučavanje nepismenih, da će dostavljati potrebni materijal naručujući ovako jednu abecedarku, pisanku i olovku, za minimalnu odštetu od 50 filira po jednom nepismenjaku.

Kako je uzvišena svrha državne vlasti u tom, da se brine za dobrobit i blagostanje svoga naroda — a narodnoga blagostanja nema bez narodne prosvjete — to smjerno potpisano društvo ne sumnja, da će visoki naslov uvažiti našu smjernu pretpostavku i našu toplu molbu povoljno riješiti, tim više, što je do sada visoki naslov uvijek dokazao, da su mu riješenja gorućih narodnih potreba — a takovo je i pitanje analfabeta — uvijek na srcu.

IZ GRADA I POKRAJINE.

Glupost i zloba obično su vjerne drugarice. Sigurno zaklonište nadjoše u dakekiji „Hrv. Misli“, pa se u njoj i produciraju. Jer što je glupost, ako ne kad tko tvrdi da nešto zna, a ne zna, da to pogajga, a ne pogajga i kad s uzgorigošču sveznadara veli i piše, da pozna čak i nečiji stil, a tamo se nasamari. Jer što je zloba, ako ne kad tko na temelju krive pretpostavke iskrene iz stovarišta svoje duše i savjesti svu onu dejekciju, koja je sinoć omrkla u „Hrv. Misli“. Krasno korizimno cvijeće, — cvijeće pobožnih dušica, koje djeluju za širenje dobra pod egidom vjere, kršćanstva itd. — cvijeće pobožnih dušica, koje kažu da ne mogu biti nego uz svečestvo. Kažu da je stil čovjek. E pa dobro: po njihovu stilu neka svijet sudi kakovi su to ljudi. — Al tko bi opet mogao ozbiljno uzeti njihove napadaje? Tko da što drži do toga što nadahne jedan kratkovidni, a napiše jedan kratkoumni? Mene nije nikad uzrujavala pisanija protiv mene, jer znam, da svak daje samo ono, što ima pa drukčije ne može, a što svak ne shvaća jednako misliju novinarstva, tome nije nitko kriv. Ako kome ne dostaje odgoja ili kad je tko odgoju nepristupačan kako da mu tko pribavi? Ako tko ne zna razlikovati što se može pisati za javnost, a što ne može, tko da mu to razjasni? U ostalom suvišno je bud kako natezati se s čeljadi, koja je dala sinoć najnoviju svjedočbu svog čudoregija i kulture. — *Quoties cum stercore certo, aut vincor aut vinco, semper maculatus ero!* Dinko Sirovica.

Obćinski izbori u Šibeniku odgođeni! „Nar. List“ donosi: Kako je poznato, izbori za obnovu općinskog zastupstva u Šibeniku nisu bili u zakonitom roku od šest nedjelja iza raspusta naredjeni. Politička vlast, u čiju nadležnost spadaju izbori, izpričavala se je ovaj propust, kojim su se van krieposti postavljali naši autonomni občinski zakoni, time, što su izborne imenice na sudu.

Naš je list u jednom temeljitom uvodniku već dokazao svu nezakonitost ovog postupka i značajno sredstvom zakonom osigurana, kojim interesirane vlasti mogu doći do izbornih imenika i prema tomu kako se ipak mogu na vrijeme obaviti izbori. I zbilja nekoliko vremena iza toga bili su oglašeni izbori za sredinu ožujka. Doduše bilo je onda glasova, koji su označivali taj korak političke vlasti samo „taktikom“, da se umiri naša javnost; nu ipak nismo mogli u to vjerovati.

Sad se je na žalost i to obistinilo. Konture novog sistema bivaju sve jasnije, a najbolje ga razsvjetljuje najnovija odredba predsjednika upravnog odbora općine šibenske pov. Lugera, kojom opozivilje raspis izbora na neodređeno vrijeme.

Dvojimo da li bi politička vlast mogla u obće citirati ciglu zakonsku odredbu, kojom bi mogla opravdati ovakav postupak. Razlozi pak navedeni u oglasu komesara Lugera samo dokazuju, da u občinskim i izbornim poslovima današnji vladin režim u Dalmaciji smatra zakone suvišnim. Nu stara je riječ: svaka sila za vremena!

Šibenski izbori. Isti „Nar. List“ primjećuje. Neke novine su javile, da je namješništvo dogovorno sa zemaljskim odborom obavstavlilo provedenje izbora u Šibeniku. Kako smo mi sa kompetentne strane obaviješteni, ova inače veoma prozirna viest ne odgovara istini. Naprotiv zemaljski odbor uložio je veoma iscrpljivo obrazloženi prosvjed na namješništvo proti ovoj gruboj povriedi zakona.

Zadnja predstava Zoule de Boncza. Sinoć se je od nas oprostila glasovita plesačica Zoule de Boncza. Prve nas je večeri zadivila i zanjela, pa smo se nadali, da će sinoć kazalište biti dobro posječeno. Prevarili smo se.

Onoga odaziva sa strane publike, kojemu se nadali, nije bilo. Sinoćnji je program imao nekoliko teških točaka.

Svi komadi, velikog norveškog muzičara, Griega bili su za shvaćanje našoj publici teški. Umjetnica je komade u istinu divno interpretirala i dala, je sve, što može dati jedna umjetnički ističnana duša. Interpretacija orkestra u tim komadima nije bila najbolja. Učitelj sa orkestrom nije uspio interpretirati u redu onu slobodnu, impresionističku, ležernu i narodnu Griegovu glazbu. Meni se čini, da bi sva četiri komada Griega učinili bolji utisak na publiku, da su se davali uz samu pratnju jednog pristojnog klavira. Glazba Griega, tog norveškog Chopina, tog nervoznog Arijela, tog andjela sa strašnim lupanjem srca, jest doista teška i ne bi se smio svak u njoj ogleđati.

Plesačica se je najviše svidjela u „Peer Gyntu“ i u onoj mučnoj, teškoj i tužnoj Aseovoj Smrti. Divna je bila umjetnica i u komadu „Dans la caverne du roi des montagnes“ i bila bi bez sumnje još veći efekat učinila na publiku, da je pozornica bila bolje dekorirana.

Davati onakve komade, kakve je dala sinoć umjetnica, bez pristojne orkestre, bez zgodne dekoracije i bez osobita tumača, znači puno tražiti od publike. Tu se hoće i kulture i fantazije, a svega toga u ovo suho i praktično doba kod mnogih fali. Umjetnica je i sinoć pobrala baš najviše uspjeha u onim komadima, koje je publika mogla shvatiti: u Straussovu „Le Danube bleu“, u Tovanovim „Danse Maure que“ i u „L'andalouse“ od Poppya. Tim je komadima zanjela publiku, te je više puta bila izazvana na pozornicu. Dvije je tačke dapače na sveopći zahtjev morala opetovati. U „Moment musical“ od Schuberta nije se toliko svidjela, premda je tu doista divna bila. Tu nam je izgledala kao pomamno dijete, kao neko mlo golupče, koje leti po cvjetnim drumovima mlo gučući. U tom komadu je duša nježne plesačice od veselja i radosti za pravo brecala i pjevala. Sva vještina plesačice je bez sumnje kulminirala u zadnoj tački „La momie Egyptienne“. Dojam, što je taj komad u nami ostavio, ne briše se tako lako s naše duše.

Mi smo u velike zahvalni umjetnici radi velikog užitka, što nam je ovih dana pružila i želimo joj najbolju sreću na turnej, koju će napraviti po drugim našim gradovima.

† **Dr. Franjo Iveković.** Ponedjeljak u jutro preminuo je kanonik prvostol. kaptola zagrebačkog, bivši sveučilišni profesor i zač. član akademije znanosti i umjetnosti dr. Franjo Iveković.

U književnom njegovu radu najvidnije mjesto zaprema bez sumnje Broz-Ivekovićev Riječnik hrvatskog jezika u dva omašna sveska, što ga je pokojnik izdao godine 1900. Taj Riječnik počeo je izradjivati prerano umrli prof. Ivan Broz. Ovaj je skupio u svemu 103.161 ceduljicu, a na svakoj je bila po jedna riječ sa tumačem. No te ceduljice nisu bile složene, a po svemu se vidjelo, da prof. Broz nije još iscrpio sva djela, koja si je za sastavljanja riečnika odabrao. Ivekovićev riečnik hrvatskog jezika ugledao je svjetlo svijeta na prelazu u dvadeseto stoljeće, za koje se njegova okolina, radi fizičke mu slabosti, nije nadala, da će ga doživjeti.

No i bez tog Riječnika ima pokojni dr. Iveković zasluga za hrvatsku filologiju i za hrvatsku književnost. Pored svoga rada u „Književniku“, pisao je on za Akademiju više rasprava.

Osvete i zastrašivanja. C. K. Odbor na općini nastavlja u svom uspješnom i blagotvornom djelovanju baš uzornom marljivošću. O potankostima toga djelovanja ne ćemo sad ništa, jer će za to bit zgodnije vremena, za danas samo bilježimo, da je taj c. k. odbor jednostavno složna grupa, koja ide samo za tim, da svojim uplivom sa općine pripravlja sebi terrain za buduće opć. izbore, kako bi osveta i zastrašivanjima upregao sve i svakoga pod svoj jaram. Tako je nekijdan odpušten bez ikakva razloga nadpoljar Iviša Škarica poslije dvanaest godina službe kod općine, jedino za to, što nije i ne će da bude diplaš, sluga pokoran, svačijih sluga. Isto se sprema opć. Kovaču Fulgosiu, jer je već uzet tobože kao drugi opć. kovač Petar Marenzi. Operiralo se već i sa poljarima na način, da u službi ostanu samo počudni. I ovakvim mizer-nim, niskim osveta, ovakim zastrašivanjima ispunjen je čitav rad tog slavnog odbora, za koji Šibenik može da čestita providencijalnoj vladi grefa Attemsa

Sokolski slet u Ljubljani obdržavat će se ove godine dne 15., 16. i 17. kolovoza. Razni odbori već marljivo rade na pripravlama. Savezno glasilo „Slovenski Sokol“ izlazi će nekoje mjesece pred sletom i po dva puta mjesečno, donajući u glavnom upute za taj slet. Rusko sokolstvo prijavilo je svoje prisustvovanje u lijepom broju, premda u juliju obdržavaju svoj slet. Hrvatsko sokolstvo, taj najbliži susjed slovenskog, moralo bi listom prisustvovati tom sletu, da barem tako dade slovenskom sokolstvu moralnu zadovoljstvinu za njegov dosadanji i poriv k daljnjem radu.

Novi list u Dalmaciji. U ponedjeljak 2. t. mj. izašao je u Splitu 1. broj „Zastave“, nezavisnog i slobodnog glasila javnog mišljenja pod uredništvom Oskare Tartaglie; izlazi će ponedjeljkom i četvrtkom u jutro. Cijena mu je K 18 na godinu, za inozemstvo K 22.

„Vihor“, list za nacionalističku kulturu, počeo je izlaziti u Zagrebu ovih dana; pretplata mu je K 8 na godini! Zelimo dobar uspjeh!

Za gradnju željeznica. Osnovana su u Splitu dva konsorcija, koja će se natjecati za izvedbu željezničkih pruga Bugojno-Aržano i ličke željeznice na dalm. teritoriju. Očekuje se skoro razpisanje natječaja.

V. Izkaz darova „Hrvatskom Školskom Družtvu“ u Trstu. Podpisano je „H. Š. D.“ primilo do 27. II. t. g. sa zahvalnošču sledeće novčane doprinose: g. Tr. Kujš, peljar, Trst, sabrao od gg. kap. Ant. Cilibića K 10.—, M. Vučetić, F. Cvitović, Iv. Vučetić i N. Milić po K 1.—, odbor hrv. omladine u Imotskome, čisti prihod od plesa, održana 31. I. 14., K 400.—, dar „Hrvatske Narodne Straže“ u Zagrebu K 1000.—, Drag. Kostanjki, obrtnik, Zagreb K 2.—, pom. kap. na parobrodu „Luna“, gg. Cvj. Čukli, N. Dabinić i Brelić po K 5.—, Miloš Ganz, profesor, u Šibeniku, K 1.—; ukupno K 1432.— prijašnji izkaz K 545-80. Do sada primljeno K 1977-70.

Hrvati i Hrvatice, sjećajte se što ćešće hrvatske dječice u Trstu, koju treba spasiti od talijanske poplave hrvatskoj domovini!

Alfirević — pomoćni biskup. „Sloboda“ bilježi: Od više vremena radi se o tom, da hvarski biskup Zaninović dobije radi starosti i bolesti jednog pomoćnika. Biskup makarski Carić bio je najzobiljniji kandidat, ali je ta kandidatura bila napuštena radi velikog otpora na koji je naišla osobito kod hrvatskih kanonika. Kaže se, da im je Carić bio veliki nemirnjak, a da se njima hoće samo mira. Medjutim kako smo iz veoma pouzdanog izvora doznali sada se pojavio novi kandidat u rimskom doktoru Alfireviću, koji se istini, na čast, nije sam nametnuo. Valjda bi ga se neki krugovi htjeli riješiti — pa zato: promoveatur. Nu koliko mi poznamo naše Bodule, oni se ni najmanje ne prikazuju kao stado zgodno da mu Alfirević bude pastinom. I zašto baš da hvarska biskupija mora služiti za deportaciju nemirnih prelata? Sada, kad je Albanija u modi, zar nebi bilo bolje, da vlada austrijska tamo upotrebi ove razne dragocijene elemente?

Ne selite u Americu! U Saveznim državama Sjeverne Amerike veliki tvorničari otpuštaju u zadnje doba svu silu rapnika. Do sasa ih je ostalo bez zarade preko 50.000, a medju njima je i ljepi broj Hrvata iz svih naših krajeva. Nemaju jadni ljudi od čega da preživu preko zime, koja je u onim krajevima kudikamo neugodnija i strašnija, nego li je kod nas. Mnogi bi željeli vratiti se natrag, ali im to otečavaju ne samo novčane nezgode, nego i bezdušnost austrijskih oblasti, konzulata i činovnika u tuđini. Nekoji, koji su imali putnice u redu, prošli su još dosta dobro, no tih je mali broj. Najviše ih je takovih, koji nijesu ispunili svoje duznosti u vojništvu. Tima je uskraćena svaka pomoć od konzulata, te su jadni ljudi osuđeni da poginu od gladi i nepogode negdje pod otvorenim nebom američkim, koje ih bije ledom, mrazom i nevoljom.

Traži se Čedomir Juraga Ivanov iz Murtera, Dalmacija, koji je u zadnje vrijeme boravio u Monongahelo U. S. A. Tko bi znao njegovo sadanje boravište, umoljava se da ga javi našem uredničtvu.

C. k. deminijalna uprava u Biogradu imade još oko 2500 q krmne blitve na prodaju. Zanimanici neka se pravedobno prijave za dobavu iste.

NOVO IZRADJENE
RADNIČKE KNJIGE

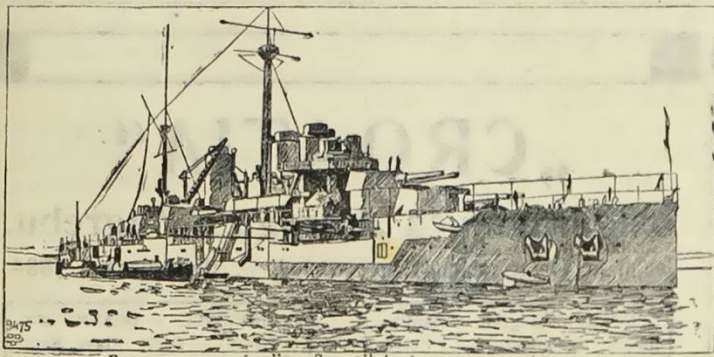
SLUŽBOVNE KNJIGE

NABAVLJAJU SE U

HRVATSKOJ TISKARI

(Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Najnovija, a ujedno i najveća francezka oklopnjača „Courbet“

težina 23.500 tona, 28.000 HP snage i brzina 20.8 morskih milja na sat.

POLITIČKE VIESTI.

Nesuglasice izmedju koalicije i vlade.

Govori se da će hrvatski sabor biti zaključen prije nego što se mislilo i to radi nesuglasica koje su nastale izmedju koalicije i vlade. Veliko nezadovoljstvo vlada u koaliciji također i radi novog ugovora ugarske vlade se Ugarsko-hrvatskim parobrod. društvom, koji sadržava posebne i znatne povlastice magjarskih interesa u društvu. Kroz vrijeme, u koje sabor bude zatvoren, imalo bi se pregovarati o parlamentarizaciji vlade.

Parlamentarna kriza.

U parlamentarnim krugovima se govori, da bi češka opstrukcija morala započeti već u četvrtak. Vlada misli, ako pregovori sa opstrukcionista ostanu bezuspješni, parlament odgoditi, a poslije dovršene aprilske sezone delegacija, velika i raspustiti.

Osuda u rusinskom procesu.

Sudbeni dvor u Marmaroš Sigetu proglasio je jučer osudu u rusinskom procesu: 23 optuženika su priješena, 32 su „radi uckanja na vjeru i ugarsku državu“, osuđena na tamnicu od 6 mjeseci do 2 1/2 godine. Glavni optuženik Kabaljuk osuđen je na 4 1/2 godine a k tomu svaki na 200 do 1000 K globe. I državni odvjetnik i branitelj uložili su uroke.

Njegoševa proslava i Dr. Velimirović.

Veliku je uzrujanost napravila vijest da je Dr. Nikola Velimirović, koji je htio prisustvovati Njegoševj proslavi bio, od zemunske policije vraćen natrag u Beograd. Proslava je, u ostalom protekla u najvećem poretku, te se je pretvorila u veliku manifestaciju za jugoslavensko jedinstvo.

Srpsko-turski mirovni pregovori.

Po suglasnim vijestima sa srpske i turske strane srpsko-turski mirovni pregovori će biti kroz najkraće vrijeme zaključen: Vakufsko pitanje je uređeno. U muhamedanskim školama Srbije pripušten je turski jezik. Srbija priznaje privatna dobra Sultanova, a Mauzolej sultana Murata na Kosovu bit će postavljen pod zaštitu srpskog kralja.

Dinastija Frank denuncira.

„N. F. Presse“ donosi telegram o Njegoševj proslavi u Zagrebu iz poznate kuhinje dinastije Franka. Brzovaj je skroz i skroz tendenciozan, jer u toj proslavi gleda i opet veliko-srpsku propagandu i „umače“ hrvatsko-srpsku koaliciju koja se naravno

iza te proslave krije premda je opće poznato, da je tu proslavu priredilo jedno djačko društvo („Njegoš“) radi desetogodišnjice svoga opstanka. Koalicioni organi nijesu toj proslavi bili ništa bliže od ostalih, koji su jednako donijeli program te svečanosti. Dakako da to dinastija Frank čini u interesu naše monarkije a pogotovo sada u vrijeme, kada su izašle na vidjelo prijava afere braće Gustla i Ede. U vrijeme Raucha, Tomašića i Cuvaja naravno da takove prijava afere ne bi imale veće važnosti, ali danas moglo bi se još i po zakonu postupati s članovima dinastije Frank, pa za to treba na brzu ruku današnju političku situaciju promijeniti s onom iz prijašnjih boljih vremena, kada je dinastija Frank čuvala interese monarkije lifrajući uz dobre novce vojne obvezanike u Americu. I dinastija Frank drži, da se to dade postići s denuncijacijama od kojih su do sada samo oni življeli, dok je prestiž monarkije vječito stradao.

Jednako treba svratiti pozornost javnosti od prijava afera „Balkan“ i „Jadran“, koje su raspravom u saboru uzvitalo toliku prašinu.

Hrvatski sabor.

U subotu je hrv. sabor bio odgođen do srijede, ali kako se čuje u krugovima, koji su redovno veoma dobro informirani, ne će sadanje zasjedanje ovo sabora da bude dugoga vijeka. Vjerojatno je, da će još sabor da riješi adresnu debatu, ali nije ni to sigurno, jer bi mogao da bude i prije već raspušten; činovničke bi penzije zajedno s proračunom imale doći na red u ljetu, kad bi se opet sabor sastao. Do onda bi valjda već mogla da bude riješeno i pitanje parlamentarizacije vlade, jer se koalicija, kako se čini krati, da volira proračun vladi, koja nije sastavljena od članova sabsorske većine.

U srijedu je na dnevnom redu opet prijedlog, da se dra. Starčevića izruči, pak se po tomu opet nastavlja ista ona debata, koja je dva posljednja dana zaokupljala naš sabor. Za srijedu su kako se čuje, spremni da govore zastup. Zagorac, Peršić i dr. Pavličić, a sigurno je, da će i od protivne strane da isto toliko govornika traži riječ. Ne bi bilo zato čudo, da ova debata zapremi još čitavi budući tjedan.

Sjećajte se Družbe SS. Ćirila i Metoda.

Rietka prigoda!

Radi ogromne zalihe, uz snižene cijene od 25⁰/₁₀, može svaki nabaviti gotovih odijela i kabana najnovijeg kroja

Postola za gospodu; šešira svakovrstnih za gospodu

samo kod trgovca

PIO TERZANOVIĆ - ŠIBENIK.

Austrijsko parobrodarsko društvo na dionice

„DALMATIA“

uzdržava od 1. listopada 1913. sljedeće glavne pruge:

- Trst—Metković A** (poštanska)
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne
povratak svake subote u 6.30 sati prije podne.
- Trst—Metković B** (poštanska)
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne
povratak svakog utorka u 6.30 sati prije podne.
- Trst—Metković C** (poštanska)
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6.30 sati prije podne.
- Trst—Korčula** (poštanska)
Polazak iz Trsta u srijedu u 5 sati poslije podne
povratak u ponedjeljak u 6.30 sati prije podne.
- Trst—Šibenik** (poštanska)
Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne
povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.
- Trst—Makarska** (trgovačka)
Polazak iz Trsta u utorak u 6 sati poslije podne
povratak u nedjelju u 1.15 poslije podne.
- Trst—Vis** (trgovačka)
Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati poslije podne
povratak svaki četvrtak u 7.15 poslije podne.

Naslov za brzojave: „JADRANSKA“.

CENTRALA U TRSTU
Via della Cassa di Risparmio 5
(Vlastita kuća)

PODRUŽNICE: Dubrovnik - Kotor - Ljubljana - Metković - Opatija - Šibenik - Spljet - Zadar.

Kuponi založnica Zemljišno vredijskog zavoda Kraljevine Dalmacije plativi i il. kao i uvučene založnice u novčuju se kod

JADRANSKE BANKE
u Trstu i svih njezinih podružnica.

Dionička glavnica K 8.000.000. — Pričuva K 700.000.

Uložne knjižice - Pohrana i administracija vrijednosnih papira. — Kupoprodaja tuzemnih i inozemnih vrijednosnih papira, te devisa i valuta. — Osiguravanje efekata protiv gubitku na tečaju pri vučenju. — Žiro račun i tekući račun. — Unovčivanje mjernica, dokumenata, odrezaka i izvučenih vrijednosnih papira. — Kreditna pisma čekovi, vagla, naputnice. — Predujmovi i zajmovi na vrijednosne papire, dionice srećke, robu (Warrants), brodove i t. d. Gradjevne vjersije.

Prećinci (Safes) za čuvanje vrijednota u čeliničoj sobi (Tresor) sa posebnim ključevima za klijente, u kojim se prećincima može držati svakovrsne vrijednosti.

„CROATIA“

osiguravajuća zadruga u Zagrebu.
jedini je domaći osiguravajući zavod. — Utemeljena g. 1884.

CENTRALA: Zagreb, u vlastitoj palači, ugao Maravske i Preradovićeve ulice.

PODRUŽNICE i GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Rieka, Sarajevo, Ljubljana i Novisad.

Podružnica u Trstu, Via del Lavatoio br. I., II. kat

Telefon 25-94

Ova zadruga prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

1. Osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti.
2. Osiguranja miraza.
3. Osiguranja životnih renta.

II. Protiv šteta od požara:

1. OSIGURANJA ZGRADA (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica industrijalnih poduzeća).
2. OSIGURANJA POKRETNINA (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga itd.).
3. OSIGURANJA POLJSKIH PLODINA (žita, sijena itd.).

III. Staklenih ploča protiv razlupanja.

Zamodska imovina u svim poslovnim granama iznosi K 3,013.332.66
Prihod premija s pristojbama K 1,486.297.56
Isplaćene odštete od postanka zavoda K 5,624.162.96

Sposobni posrednici i akvizitori primaju se uz povoljne uvjete.

Zastupstvo za Šibenik i okolicu
VLADIMIR KULIĆ - ŠIBENIK

Kupujte

ništa drugo proti

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčevitom kašlju do 11

Kaiserove prsne karamele

sa znakom „Tri jele“

koji su ugodna teka.

6100 vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika zajamčuju sjeguran uspjeh.

Jedan od 20 i 40 fillira.

Jedna kutija 60 fillira.

Naručuje se kod:

CARLO RUGGERI, cent. drogerija i VINKO VUČIĆ, drogerija u Šibeniku

kao i u svim ljekarnama

15-90

„HERCEG-BOSNA“

ZEMALJSKI OSJEGURAVAJUĆI ZAVOD ZA BOSNU I HERCEGOVINU,
Ravnateljstvo za Dalmaciju i Istru **SPLIT**, Marmontov trg. Telefon br. 149

Središnjica
SARAJEVO

Dion. glavnica
K 4,000.000

Podružnice:
Osijek, Zagreb,
Rieka, Beograd.

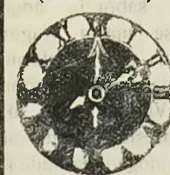
Zavod preuzima osiguranja; a) proti požaru, (makar ga i grom prouzročio na zgrade, tvornice, strojeve, gospodarske i obrtne zalihe, robu, pokretnine, stoku itd.); b) proti štetama od tuče uz naknadu potpune štete; c) proti nezgodama za pojedinačno, kolektivno (skupno), odgovorno osiguranje itd., kao i proti nezgodama djece; d) protiv provalne krađe; e) proti razbijanju stakala; f) proti štetama od prevoza robe vodom, kopnom i željeznicama; g) na ljudski život i to: osiguranja za slučaj smrti, mješovita odnosno osiguranja za slučaj doživljaja i smrti, osiguranja miraza, životnih renta, udovnina i uzgojnina.

Premije osiguranja računaju se posve nisko, štete se isplaćuju brzo i kulantno! Zastupstva u svim gradovima i većim mjestima primaju ponude za sve vrsti osiguranja.

Jedino jugoslavensko dioničko poduzeće za osiguranje.

Ravnateljstvo u Splitu daje na zahtjev rado sve upute.

Prva slavenska tvornica ura za tornjeve
FRANJO MORAVUS, Brno
(Moravska) Nova ulica br. 25.

tvori i razaslije

Ure za crkvene zvonike, dvorce, škole, tvornice i viećnice, samo u izvrstnoj izradbi vrlo jeftino.

ČUVENE NADZORNE URE.

Cienici šalju se na zahtjev badava.

Najviše odlikovanje za izvrstne proizvode.

IZVOZ.

NAJVEĆA DALMAT. ZLATARIJA
ANT. RADIĆ
(SPLJET)

Ilustrovane cienike šalje badava

Izvjescujte „Hrvatsku Rieč“

HRVATSKA TISKARA (D.R. KRSTELJ I DRUG ŠIBENIK - DALMACIJA

Veliko skladište svih vrsti tiskanica za župske i občinske urede.

Izradjuje sve vrsti posjetnica, poziva za zabave i koncerte, jestvenike, diplome, cienike, protokole, brošure, itd. itd.

Svi poslovi izvršuju se najvećom preciznošću i vrlo brzo.

Vlastita knjigovežnica obskrbljena svim potrebnim i najmodernijim strojevima kao i onim za rezanje, perforiranje, pozlaćivanje itd. Uvezuje sve crkvene knjige, Missale, protokole, brošure, te sve radnje u knjigovežku struku zasjecajuće.